

Priemonių rinkinys
mokytojams

Kaip nustatyti **dezinformaciją**
ir su ja kovoti

Šiame dokumente pateikiama nuomonė negali būti laikoma oficialia Europos Komisijos pozicija.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024

© Europos Sąjunga, 2024

Komisijos pakartotinio dokumentų naudojimo politika įgyvendinama 2011 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimu 2011/833/ES dėl pakartotinio Komisijos dokumentų naudojimo (OL L 330, 2011 12 14, p. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>).

Jeigu nenurodyta kitaip, šį dokumentą leidžiama pakartotinai naudoti pagal „Creative Commons Attribution 4.0 International“ (CC BY 4.0) licenciją (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Tai reiškia, kad pakartotinis naudojimas leidžiamas, jeigu tinkamai nurodoma autorystė ir visi pakeitimai.

Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą.

Illustracijos: upklyak - Freepik.com

PDF ISBN 978-92-68-14026-0 doi:10.2775/29964 NA-03-24-059-LT-N

TURINYS

1. Įžanga.....	4
2. Pastabos apie pateiktą.....	8
3. Situacijų aprašymai.....	14
#1 Situacija Auganti Q įtaka.....	15
#2 Situacija Atsargiai! sveikatos naujienų antraštės gali būti apgaulingos.....	16
#3 Situacija Ar paukščiai tikri?.....	17
#4 Situacija Diskusija socialiniuose tinkluose apie rinkimus.....	18

1. Įžanga

IŽANGA

Šis vidurinių mokyklų mokytojams skirtas priemonių rinkinys padės įtraukti moksleivius į pokalbius svarbiais klausimais dėl klaidingos informacijos, ypač dezinformacijos, plitimo. Pastaraisiais metais dezinformacija tampa vis didesne problema. Ji kelia grėsmę sveikatai, demokratijai, aplinkai, kultūrinėms ir teisinėms normomis, kuriomis grindžiama mūsų visuomenė.

Į daugelį klausimų atsakyti nelengva, ir šios medžiagos tikslas yra ne šiaip mokyti moksleivius, kas teisinga, o kas melaginga, bet paskatinti mąstyti apie tai, kaip informacija pateikiama ir kokiais sumetimais gali vadovautis skleidžiantieji melagingą

ar klaidinančią informaciją. Moksleiviai sužinos apie strategijas, kurių dažnai griebiasi dezinformacijos skleidėjai, siekdami vedžioti už nosies auditoriją, ir kaip jiems, kaip žiniasklaidos vartotojams, išvengti apgaulės ir kalbėtis su tais, kurie užkibo ant dezinformacijos kabliuko.

Pedagogai yra svarbūs diskusijų apie dezinformaciją dalyviai. Daugiau išteklių, padedančių pasirengti pamokoms apie dezinformaciją ir skaitmeninį raštingumą apskritai, pateikta Europos Komisijos paskelbtose [Kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo per švietimą ir mokymą gairėse mokytojams ir pedagogams](#).

**PRIEMONIŲ RINKINIO PATEIKTĮ GAUSITE
SPUSTELĖJĘ ČIA**

SIŪLOMO PRIEMONIŲ RINKINIO TURINYS

- **Įvadinė pateiktis** („Powerpoint“ formatu)
 - Į skaidres įterpti „YouTube“ vaizdo įrašai yra anglų arba rusų kalba, tačiau tų įrašų tekstas pateikiamas ir išverstas.
 - Pastabų skylyje po kiekviena skaidre yra paaiškinimai ir aprašymai.
- **4 darbo grupėse aptartinos situacijos** ir klausimai diskusijoms (šio dokumento 15–18 puslapiai).

KAM TAI SKIRTA?

Šio priemonių rinkinio paskirtis – padėti supažindinti jaunimą su dezinformacijos reiškiniu, kad jis suvoktų dezinformacijos keliamą grėsmę, paaiškinti, kaip moksleiviai gali nuo jos apsisaugoti, ir suteikti galimybę pasigilinti į konkrečius pavyzdžius. Priemonių rinkinys atvirai prieinamas, juo nemokamai gali naudotis visos švietimo įstaigos. Jį galima koreguoti ir pritaikyti bet kuriai amžiaus grupei, tačiau pagrindinė tikslinė grupė yra 15–18 metų paaugliai.

KAIP JUO NAUDOTIS?

Šis priemonių rinkinys yra skirtas 1 ar 2 pamokoms eilinėje vidurinės mokyklos klasėje.

„PowerPoint“ pateiktyje yra nuorodų į kelis vaizdo įrašus. Pagrindiniams aspektams aptarti per vieną pamoką turėtų pakakti vieno ar dviejų tokių įrašų – kitus galite naudoti, jei turite laiko arba norite medžiagą išdėstyti per kelias pamokas. Mokytojai patys sprendžia, kurie vaizdo įrašai geriausiai tiktų konkrečiai klasei ir įžiebtų įdomiausias diskusijas.

KAS YRA DEZINFORMACIJA?

[Gairėse mokytojams ir pedagogams](#) dezinformacija apibrėžta kaip „įrodomai melaginga arba klaidinanti informacija, kuriama, pateikiama ir skleidžiama siekiant ekonominės naudos arba siekiant tyčia suklaidinti visuomenę“. Klaidinga informacija yra „įrodomai melaginga informacija, skleidžiama be ketinimų suklaidinti“.

Šiuo priemonių rinkiniu pirmiausia stengiamasi padėti mokiniams atpažinti manipuliacijos metodus ir ugdyti įgūdį įvertinti informaciją patiems. Daugiau informacijos apie sąvokas galima rasti minėtose gairėse ir svetainės [„EUvsDisinfo“ skirsnyje „Learn“](#).

REKOMENDUOJAMA TOKIA VEIKLA:

VEIKLA

TRUMPIAUSIAS LAIKAS

SIŪLOMA MEDŽIAGA

Pateiktis „Kaip suprasti dezinformaciją“ (1–21 skaidrės)

35 minutės

„PowerPoint“ pateiktis, užrašyti vaizdo siužetų tekstai, diskusija klasėje

Darbas grupėse (ne daugiau kaip po 5–6 moksleivius) (23 skaidrė)

15–25 minutės

Situacijų aprašymai (ir „PowerPoint“ pateiktis kaip paspirtis)

Grupių darbo pristatymas ir diskusija

25 minutės kiekvienai grupei

Situacijų aprašymai

2. Pastabos apie pateiktį

PASTABOS APIE PATEIKTĮ

Jei turite daugiau laiko, galite prailginti dalį „Kaip dezinformacija veikia“ (pvz., skirti daugiau laiko išoriniams šaltiniams ir su moksleiviais aptarti skirtingus pavyzdžius) arba numatyti daugiau laiko darbui grupėse. Galite pasinaudoti Komisijos parengtomis [Kovos su dezinformacija ir skaitmeninio raštingumo skatinimo per švietimą ir mokymą gairėmis mokytojams ir pedagogams](#) ir kitokiai veiklai suplanuoti.

Svarbu pabrėžti, kad saviraiškos laisvė yra viena pagrindinių Europos visuomenės vertybių. Šios pamokos tikslas – ne mokyti moksleivius, kas jiems „leidžiama“ pasakyti, bet padėti ugdyti kritinį mąstymą apskritai ir, konkrečiau, padėti suvokti, kaip išvengti melagingą informaciją skleidžiančių

žmonių ar organizacijų manipuliavimo, kuriuo siekiama pakirsti pasitikėjimą demokratija, mokslu ir institucijomis, kurios mums visiems yra svarbios. Stipri, nepriklausoma žiniasklaida ir sveika demokratija, kurioje girdėti daug skirtingų balsų ir nuomonių, taip pat labai svarbios siekiant išvengti dezinformacijos, todėl svarbu ne riboti žodžio laisvę, o ją didinti, mokant mokinius atpažinti, kada jais manipuluojama.

Siūlome atsargiai vartoti posakį „melagingos naujienos“, nes kartais jis vartojamas nepriklausomai žiniasklaidai kritikuoti.

PASTABA. Dezinformacija yra subtili tema ir jūsų moksleiviams gali labiau tikti 12 puslapyje pateikti alternatyvūs pavyzdžiai. Taip pat galite rasti jūsų mokiniams tinkamesnės kitų situacijų medžiagos arba paraginti moksleivius pačius savo grupei pasirinkti kitas situacijas.

IŽANGA (1–2 skaidrės)

→ Čia tikslas – tiesiog atkreipti moksleivių dėmesį į dezinformacijos reiškinį.

KAS YRA DEZINFORMACIJA? (3–8 skaidrės)→ **Kodėl kam nors gali kilti noras skleisti neteisingą informaciją?**

Tai puiki proga aktyviai diskutuoti.

Melaginga informacija skleidžiama nebūtinai tik dezinformacijos tikslais.

→ **Humorą** nesunku supainioti su tikromis naujienomis, ypač jeigu jo šaltinis yra jums nepažįstama platforma ar kultūra.

→ Taip pat lengva patikėti **klaidinga informacija**, kai jaučiate netikrumą ar baimę susidūrę su naujomis technologijomis (pvz., 5G / 6G) arba galimu pavojumi gyvybei ar sveikatai (pvz., COVID-19 atveju). Todėl, pavyzdžiui, prieš

pateikiant rinkai naujas technologijas ar vaistus, atliekami įvairūs poveikio vertinimo tyrimai. Tačiau jie užtrunka ir, kol jie nebaigti, gali plisti išgalvotos istorijos, kurias platinantys žmonės mano esą teisūs ir nesupranta, kad nenorom klaidina kitus ir galbūt netgi jiems kenkia (žr. 7 skaidrę).

→ Kai kuriais atvejais melagingos istorijos taip pat gali būti skleidžiamos tyčia, siekiant apgauti žmones – tada galima kalbėti apie **dezinformaciją**. Piktadariai gali naudoti daug įvairių metodų, pavyzdžiui, emocinį manipuliavimą, kad užkaitintų emocijas ir užgožtų tiesą, pavyzdžiui, pasamdydami aktorių, kad šis apsimestų auka (žr. 8 skaidrę).

Čia tikslas – padėti moksleiviams suprasti, kaip lengva apsirikti – **niekas nėra neįveikiamas, o manydami, kad esate tokie gudrūs, kad jūsų niekas neapmaus, iš tikrųjų esate dar pažeidžiamesni.**

KAIP DEZINFORMACIJA VEIKIA

(9–14 skaidrės)

- Atvira, tolerantiška visuomenė daug atsparesnė dezinformacijai ir kitokiai manipuliacijai. Dezinformacija yra priemonė žmonėms skaldyti: vidinius prieštaravimus, esamus konfliktus ar nesutarimus ji vaizduoja didesnius, negu jie iš tikro yra.
- Dezinformacijos skleidėjai siekia užtvindyti informacinę erdvę, kad būtume taip supainioti arba perkrauti, kad nebežinotume, kuo tikėti. Tam jie naudoja įvairius metodus.
- Dezinformacija labai lengvai sklinda socialiniuose tinkluose per masinančias antraštes („klikbaitus“), botus, melagingas istorijas ir kt.
- Sintetinė vaizdakaita (angl. „deepfakes“). Dirbtinis intelektas gali būti naudojamas įtikinamai suklastotiems vaizdams arba filmukams kurti. (vaizdo siužetas) [Daugiau informacijos apie sintetinę vaizdakaitą čia](#).
- Dezinformacijai skleisti naudojama ir tradicinė žiniasklaida. Pavyzdys – Rusijos valstybinė žiniasklaidos platforma „Russia Today“, kurios transliacijos Europos Sąjungoje sustabdytos.
- Trumpame vaizdo siužete parodyta, kaip ištrauktus iš konteksto vaizdus galima panaudoti melagingam naratyvui sukurti. (vaizdo įrašas)

KAIP REAGUOTI Į DEZINFORMACIJĄ (15–20 skaidrės)

- **Neskubėkite** atsiliiepti į dezinformaciją – nepasiduokite impulsui sureaguoti iš karto, bet skirkite laiko faktams patikrinti ir apsvastykite galimus paaiškinimus.
- **Kaip patikrinti faktus** – pateikiami klausimai, kuriuos galima sau užduoti, susidūrus su

informacija, kuri panaši į dezinformaciją, ir nurodomi ištekliai, kurie gali padėti sužinoti, ar profesionalūs faktų tikrintojai jau nustatė, kad istorija yra netikra.

- **Kaip** apie dezinformaciją **kalbėti su pažįstamais?**

KĄ DARO ES? (21 skaidrė)

- Sužinoti [daugiau, kaip ES kovoja su dezinformacija internete, galima čia](#).
- Europos Komisijos [Instagram](#), [Facebook](#) ir [X \(Twitter\)](#) paskyros.
- Europos Parlamento [Facebook](#) ir [X \(Twitter\)](#) paskyros.
- Naujausi pranešimai apie dezinformaciją ir tikros situacijos – svetainėje [EUvsDisinfo.eu](#) (arba [YouTube](#), [Facebook](#), [X \(Twitter\)](#)).

DARBAS GRUPĖSE, KELIŲ BŪDINGŲ KLAIDINGOS INFORMACIJOS PAVYZDŽIŲ APTARIMAS

(23 skaidrė)

Suskirstykite klasę į ne didesnes kaip 5 ar 6 moksleivių grupes. Kiekvienai grupei paskirkite po vieną situaciją. Numatykite maždaug 15 minučių tam, kad moksleiviai perskaitytų situacijos aprašymą ir pagalvotų, kaip atsakyti į klausimus, tada dar 20–25 minutes – kiekvienos grupės pristatymui ir diskusijai klasėje.

- Europoje sparčiai plinta pavojinga nauja sąmokslo teorija, dėl kurios prasidėjo į sektą panašus judėjimas
- Neetiška ir klaidinanti „neįtikėtinai veiksmingo“ vaisto N reklama
- Ar paukščiai yra tikri? Sąmokslo teorijos parodija
- Įrašai socialiniuose tinkluose apie rinkimus

Atkreipkite dėmesį į tai, kad ne visos aprašytos situacijos susijusios su dezinformacija, tačiau visos jos svarbios ugdant mokinių įgūdžius orientuotis plintant nepatikimai informacijai.

PASTABA. Šie pavyzdžiai parengti kaip gatava medžiaga, tačiau galite rasti ir kitų, jūsų moksleiviams tinkamesnių situacijų aprašymų arba pasiūlyti jiems grupinį darbą – patiems pasirinkti aptartinas situacijas. Galimos temos: sąmokslo teorijos (pvz., vyriausybės platina COVID-19, ateiviai 51 zonoje ir kt.), klaidinga informacija apie sveikatą, melagingi faktai apie mažumų grupes... Taip pat gali būti prasminga leisti moksleiviams trumpai paieškoti internete medžiagos apie čia nurodytas situacijas, kad jie galėtų patys pamatyti, kokios informacijos ten esama. Pasisemti idėjų galima iš 19 ir 20 skaidrėse pateiktų šaltinių.

ALTERNATYVŪS PAVYZDŽIAI

- [Sintetinė sankaita, vaizduojanti, kad Ukrainos prezidentas Volodymyras Zelenskis pasiduoda Rusijai](#)
- [Satyrinį straipsnį apie tariamus Vatikano teiginius, kad Jėzus nebesugrįš, JAV interneto svetainė paskelbė kaip tikrą](#)
- [Vokietijos policija apkaltinta surežisavusi Gretos Thunberg suėmimą \(1 nuoroda\)](#)
- [Vokietijos policija apkaltinta surežisavusi Gretos Thunberg suėmimą \(2 nuoroda\)](#)
- [Netikra airių laikraščio straipsnio apie „besimptomę klimato kaitą“ nuotrauka](#)
- [Teiginiai, kad virš Havajų salų nufotografuotos šviesos reiškia, kad gamtos gaisrai sukelti lazeriais](#)

SĄMOKSLO TEORIJOS

- [Žemė esanti plokščia](#)
- [Sąmokslo teorijos apie princesės Dianos mirtį](#)
- [Elvis Preslis vis dar gyvas](#)

3. Situacijų aprašymai

#1 SITUACIJA AUGANTI Q ĮTAKA

Kas bendro tarp buvusio JAV prezidento Baracko Obama'os, buvusios JAV valstybės sekretorės ir kandidatės į prezidentus Hillary Clinton, Prancūzijos prezidento Emmanuelio Macrono, dainininkės Lady Gaga, picerijos „Comet Ping Pong“ Vašingtone, „Microsoft“ įkūrėjo Billo Gates'o ir aktorius Tomo Hankso? „QAnon“ sąmokslų teorijos šalininkai mano, kad visi šie veikėjai priklauso vaikais prekiaujančiam velnių garbinančių garsenybių, politikų ir verslo elito tinklui, o buvęs JAV prezidentas Donaldas Trumpas neva užverbuotas kariuomenės generolų, kad atskleistų šį „slaptąją valdžią“ arba „giluminę valstybę“ (angl. „deep state“) vadinamą tinklą ir nebeleistų jam kontroliuoti vyriausybės ir žiniasklaidos. Šią teoriją skleidžia kodiniu vardu Q pasivadinęs anoniminis interneto veikėjas, kuris teigia esąs aukšto rango JAV vyriausybės pareigūnas, turintis aukščiausio lygio leidimą susipažinti su įslaptinta informacija.

Pirmieji su „QAnon“ susiję įrašai tokiuose alternatyviuose interneto forumuose kaip „4chan“ ir „8chan“ atsirado dar 2017 m. ir nuo to laiko smarkiai išplito įvairiose socialinės žiniasklaidos platformose. Spartų „QAnon“ plitimą lėmė tai, kad šio judėjimo pagrindas yra jo dalyvių aktyvumas: interneto forumuose Q reguliariai skelbia tam tikras nuorodas (vadinamąsias Q užuominas (angl. „Q drops“)) ir ragina sekėjus pačius iširti paslaptis ir rasti po įvairiomis teorijomis neva slypinčią tiesą. Nuo 2019 m. pabaigos „QAnon“ įsigavo į Europos interneto svetaines ir socialinių tinklų puslapius ir, pritaikytas prie vietos naratyvų ir aplinkybių, virto vietiniais judėjimais, visų pirma Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje ir Jungtinėje Karalystėje. „QAnon“ naratyvus [kai kuriais atvejais](#) perėmė ir esamos grupės, pavyzdžiui, ultradešiniųjų judėjimas

Vokietijoje. Galinga „giluminė valstybė“, kuri yra Q naratyvų pagrindas, tariamai nepaiso sienų: Europos politikus ir elitą, pvz., Emmanuelį Macroną, vietiniai „QAnon“ sekėjai taip pat išvadino „giluminės valstybės statytiniais“, o Vokietijos vyriausybė buvo apkaltinta slapto pedofilijos tinklo valdymu.

Nenuostabu, kad per COVID-19 pandemiją situacija dar labiau pablogėjo. Negalėdami išeiti iš namų žmonės gerokai ilgiau murksodavo internete ir dažnai buvo nepatenkinti vyriausybės įvestais kovai su protrūkiu skirtais apribojimais ir priemonėmis (kaukių dėvėjimu, fizinio atstumo laikymusi, izoliavimu ir kelionių ribojimu). Šiomis aplinkybėmis „QAnon“ naratyvai pasipildė teorijomis, kad koronavirusas yra slaptosios valdžios paskleistas biologinis ginklas ar kad pandemiją neva suplanavęs Billas Gates'as, kad priverstų masiškai skiepytis ir taip imtų kontroliuoti pasaulio gyventojus.

Taip pat galite [pažiūrėti šį vaizdo įrašą apie „QAnon“.](#)

KLAUSIMAI DISKUSIJOMS

1. Ar galite nurodyti bendrą JAV ir Europoje plintančių „QAnon“ naratyvų temą?
2. Kuo judėjimas „QAnon“ patrauklus jo šalininkams? Kuo jis skiriasi nuo kitų sąmokslų teorijų?
3. Ar galite nurodyti kitų istorinių momentų ar itin reikšmingų įvykių, kurie įvairiuose žemynuose davė pradžią panašioms sąmokslų teorijoms ir dezinformacijos bangoms? Kas juos visus sieja?
4. Prisiminkite mūsų ankstesnę diskusiją apie dezinformacijos skleidėjų tikslus: kaip, jūsų manymu, užsienio jėgos gali panaudoti „QAnon“ naratyvus prieš Europą, kad ji atrodytų silpnesnė?

#2 SITUACIJA

ATSARGIAI! SVEIKATOS NAUJIENŲ ANTRAŠTĖS GALI BŪTI APGAULINGOS

Pagal gyd. Roberto H. Shmerlingo, Harvardo medicinos instituto leidinių vyr. redaktoriaus, leidyklos „Harvard Health Publishing“ redakcinės kolegijos nario, straipsnį. 2021 m. lapkričio mėn.

Ar jums yra atsitikę, kad kokia nors antraštė patraukė dėmesį, bet pradėję skaityti po ja esančią istoriją nusivylėte? O gal dar blogiau – gal dramatiška antraštė buvo visiškai klaidinanti? Taip buvo ir man.

Gerai parašyta antraštė gali būti labai paveiki. Juk paprastai peržvelgiame antraštes ir tik tada nusprendžiame, ar skaityti toliau.

Kaip gali klaidinti arba trikdyti [žiniasklaidos pranešimai apie vaistų mokslinius tyrimus](#), taip galima apsirikti skaitant sveikatos žinių antraštes. Būkite atsargūs, jus gali suklaidinti.

Išpūstos tyrimo išvados

- **Ar ten buvo tirti žmonės?** Jei tyrimas parodo, kad vaistas nuo svarbios ligos yra saugus ir veiksmingas, tai didelis įvykis. O jei buvo tirtas tik jo poveikis pelėms? Jei antraštėje praleista ši esminė detalė, tyrimo vertė gerokai perdėta.
- **Pernelyg daug dramtizmo.** Antraštėse apie medicinos mokslinius tyrimus įprasta vartoti pakilius posakius, tokius kaip „lūžis“ arba „perversmas“. Tačiau tikri proveržiai pasitaiko gana retai. Mokslui būdinga, kad žinios paprastai kaupiamos lėtai, o kiekvienas atradimas iš dalies remiasi tuo, kas pasiekta anksčiau.
- **Pernelyg toli siekiančios išvados.** Antraštėse dažnai daromos gerokai drąsesnės išvados negu tyrimo santraukoje. Pavyzdžiui, jei tyrėjai nustato naujo tipo ląsteles kraujyje, kurių ligai paūmėjus

pagausėja, jie gali spėti, kad gydant šias ląsteles galima suvaldyti ligą. „Mokslininkai rado naują gydymo būdą!“ – šviečia antraštė. Tai iš tikrųjų gali kada nors įvykti, tačiau čia aiškiai perdedama, nes atliekant tyrimą gydymas net nebuvo įvertintas.

- **Svarbiausias rezultatas pražiūrėtas.** Per tyrimus gali būti vertinama tik tai, kaip gydymas paveikia kurį nors širdies ligos rizikos veiksnį, o ne gydymo poveikis pačiai ligai. Geras pavyzdys – cholesterolis. Puiku, jei vaistas sumažina cholesterolio kiekį, tačiau būtų daug geriau, jei jis sumažintų širdies ir kraujagyslių ligų ir jų sukeltų mirčių skaičių. Antraštėse retai daroma esminė perskyra tarp pakaitinio rodiklio (pvz., rizikos veiksnio) ir svarbiausio rezultato (pvz., mirties rodiklių).

Šaltinis: tinklaraštis „Harvard Health Publishing“, 2021 m. lapkričio 21 d. Redaguota atsižvelgiant į ilgį.

?! KLAUSIMAI DISKUSIJOMS

1. Kokį neigiamą poveikį gali padaryti perdėtos ar netikslios antraštės apie mokslinius tyrimus (ypač medicinos mokslinius tyrimus)?
2. Ar galite prisiminti (arba rasti) straipsnių pavyzdžių, kuriuose mokslinių tyrimų išvados būtų išpūstos?
3. Ar manote, kad žmonės vis tiek skaitytų ir žiūrėtų naujienas apie medicininius tyrimus, jeigu jie būtų apibūdinti tiksliai?
4. Kaip žmonės gali būti tikri, kad neapsigaus dėl pernelyg dramatiškų pranešimų apie mokslinius tyrimus?

#3 SITUACIJA AR PAUKŠČIAI TIKRI?

Ar seniai matėte paukštį? Ar pastebėjote, kad jis keistai elgiasi? 2017 m. per protestus ėmė šmėžuoti plakatai „Paukščiai nėra tikri“ ir socialiniuose tinkluose ėmė plisti teorija, kad tai, kas atrodo paukščiai, iš tikrųjų yra bepiločiai orlaiviai, arba dronai. Teorijos šalininkai teigia, kad 1959–1971 m. federalinė vyriausybė Jungtinėse Amerikos Valstijose išnaikino visus paukščius ir juos pakeitė panašiai atrodančiais bepiločiais orlaiviais ir kad jais naudodamasi vyriausybė šnipinėja piliečius. Jie taip pat teigia, kad taip atsitiko ir kitose šalyse, nors nenurodo nė vienos ES šalies.

Šios sąmokslų teorijos, kaip ir kitų, skelbiami teiginiai šiek tiek prieštaringi. Štai keletas jų:

- Paukščių išmatos pernelyg dažnai krinta ant automobilių ir tai negali būti sutapimas: iš tikrųjų jos yra skystos formos sekimo prietaisai.

- Kiaušiniai ir paukštiena yra „100 proc. sintetiniai“. Juos pagamino JAV vyriausybė, kad žmonės nieko neįtarytų.
- Prezidentą Johną F. Kennedy nužudė JAV vyriausybė, nes jis nenorėjo leisti išnaikinti paukščių.

Nors judėjimą inicijavęs Peteris McIndoe kelerius metus teigė tikrai tikėjęs tuo, ką sakė, pastaraisiais metais jis pripažino, kad tai satyrinė sąmokslų teorija, gimusi iš nevilties dėl sąmokslų teorijų plitimo Trumpo prezidentavimo metu.

Daugiau [apie „netikrus paukščius“ \(*Birds Aren't Real*\) galima perskaityti čia](#). Tai ne vienintelė išsigalvota sąmokslų teorija. Galite [pasidomėti ir Bielefeldo sąmokslu](#).

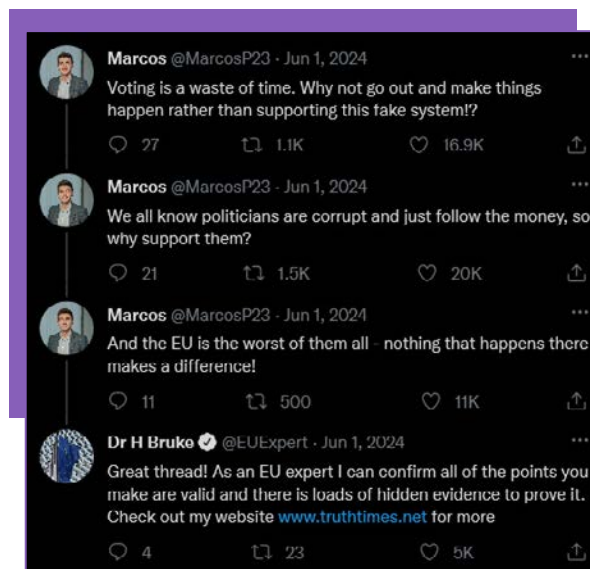
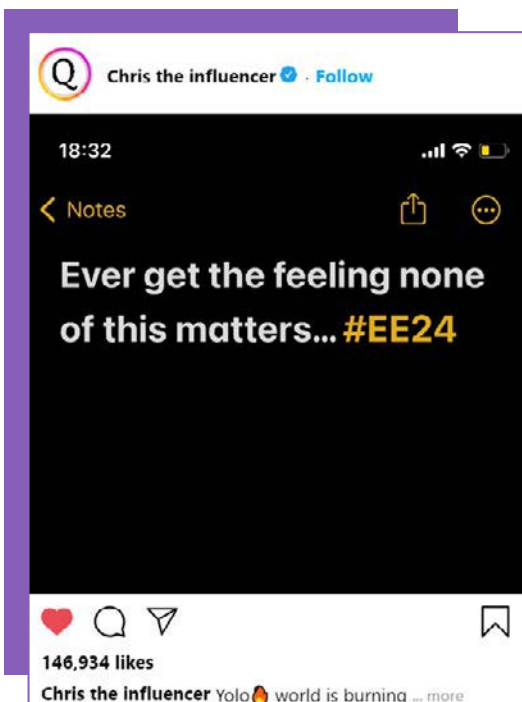
?! KLAUSIMAI DISKUSIJOMS

1. Ar manote, kad šia teorija kas nors tiki?
2. Ką ši teorija turi bendro su tikromis sąmokslų teorijomis, apie kurias esate girdėję?
3. Jūsų nuomone, kodėl žmonės pradeda tikėti sąmokslų teorijomis?
4. Ar satyrinės sąmokslų teorijos yra gera priemonė kovoti su realiomis sąmokslų teorijomis?

#4 SITUACIJA

DISKUSIJA SOCIALINIUIOSE TINKLUOSE APIE RINKIMUS

Pažvelkite į toliau pateiktus socialinių tinklų įrašus. Jie nėra tikri, tačiau sukurti pagal tam tikrų tipų įrašus, kurių paprastai socialiniuose tinkluose padaugėja prieš rinkimus. Svarbu nepamiršti, kad per kiekvienus rinkimus gali pasitaikyti smulkių pažeidimų ir žmogiškų klaidų ir kad visose ES šalyse yra nustatyta tvarka, kaip tokius dalykus patikrinti. Tačiau dažnai per rinkimus dezinformacija sklaidžiama labiau koordinuotai, metami kaltinimai rinkimų klastojimu, pažeidimais ir pan.

Tweetgen.com ir Zeob.com sukurti vaizdai.

?! KLAUSIMAI DISKUSIJOMS

1. Ar sutinkate su šiuose įrašuose pateiktais argumentais? Kodėl taip arba kodėl ne?
2. Kas, jūsų nuomone, gali pastūmėti žmones skelbti tokius įrašus socialiniuose tinkluose?
3. Kaip manote, kokį poveikį tokie įrašai galėtų daryti rinkimams?
4. Kaip sureaguotumėte, jei socialiniuose tinkluose panašų įrašą paskelbtų jūsų draugas?

